

МЕЂУНАРОДНИ ДАН МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА – 21. ФЕБРУАР

Душа народа

У Филолошкој гимназији у Београду, школи за надарене ученике, сваки дан је – дан матерњег језика. Не обележава се формално, већ суштински, јер ученици свакодневно, на редовној настави и кроз многе друге активности, уче и откривају лепоту и богатство српског језика

Године 1999. Унеско је 21. фебруар прогласио за Међународни дан матерњег језика, а Генерална скупштина Уједињених нација донела је Резолуцију којом је тај дан признала за празник. Од 2000. обележава се у многим земљама света, чланицама Унеска, међу којима је и Србија, са циљем да се подигне свест људи, а пре свега младе популације, о значају чувања и неговања матерњег језика, мултилингвизма и прожимања језика и култура:

„ЗБИРКА“ НАГРАДА

Професори Филолошке гимназије били су последњих пет година најуспешнији на републичким такмичењима из српског језика (у Тршићу) и књижевној олимпијади (у Сремским Карловцима). Са својим ученицима освојили су више од 140 награда. Професор др Катарина Вучић има 36 награда, Људмила Пендељ 28, а има професора са 20, 15, 10... Много је награда освојених и на другим такмичењима.

У Филолошкој гимназији у Београду, школи за надарене ученике, може се рећи да је сваки дан – дан матерњег језика. Не обележава се формално, већ суштински, јер ученици свакодневно, на редовној настави и кроз многе друге активности, уче и откривају лепоту и богатство српског језика. Неретко се та лествица подиже до стваралачког приступа, па међу њима има и песника и прозних писаца награђиваних на конкурсима за младе. Српски језик и Књижевност су одвојени предмети. Ученици два пута

недељно имају Српски језик, а три пута Књижевност. Сваки ученик може да учи и три страна језика. Први, обавезни, имају пет пута недељно. Други, изборни, три пута недељно, а у другом разреду омогућено им је да изаберу факултативно и трећи страни језик. У новије време имају и све више курсева страних језика, међу којима су корејски и персијски.

У разговору за Просветни преглед са др Душком Бабићем, директором Филолошке гимназије, Јованом Илић, проф. француског језика, Весном Црепуљаревић, проф. књижевности, и Ноелом Путником, проф. класичних језика, потражили смо одговоре на питања какав је данас ниво језичке културе и писмености младих у Србији и да ли су мали језици данас утрожени од различитих негативних утицаја.

Душко Бабић сматра да је, генерално, стање језика и језичке културе, и у медијима и у свему што око нас чујемо – проблематично. Не мисли само на неку правописну грешку, погрешно употребљену реч, облик, већ на језик који је постао „исушен“, досадан, који губи способност да „хвата“ нијансе, преноси обележје личности..., који се удаљава од духа српског језика. Све се своди на неколико стотина техничких речи, које служе за комуникацију, да одговоре практичној сврси. Таквим приступом деца се одвајају од истинске моћи и дубине језика, од лепоте коју он у себи одувек носи.

– Заборављамо да је језик душа народа. Морам да употребим ту романтичарску формулу за разумевање језика, јер дубоко верујем у њу. Језик чува сећање

Директор Филолошке гимназије др Душко Бабић и професори Весна Црепуљаревић, Јована Илић и Ноел Пушник

народа, историју, културу, али отвара и перспективу за развој, напредак. Народ који то заборавља, који не држи до лепоте свога језика – заборавља и на себе, губи идентитет – истиче др Бабић.

Професор Ноел Путник такође сматра да су језичка култура и писменост младих у Србији далеко од задовољавајућег. Наставници то знају из личног искуства. Деца мало читају, а као један од узрока навео је дигиталне технологије и продор енглеског језика у српски.

– Ја имам већи број ученика који доста читају, али више читају на енглеском језику него на српском, иако српски, као матерњи, треба да им буде на првом месту. То се огледа у њиховом говорном и писаном језику. Свака генерација има свој сленг или свој жаргон. То смо и ми имали као млади, то су имали и наши родитељи. Али суочени са различитим утицајима и начином на који се српски језик данас говори – на телевизији, улици, у породици, али и са оним што нам долази „одозго“, из јавне сфере (као што су речи едукација, имплементација, евалуација, курикулум итд.) – видимо страхан пад у језичкој култури, па су нам и деца уроњена у такву атмосферу – каже Ноел Путник.

Многи данас упиру прст у школу и од ње очекују да ученике научи да мисле, да се лепо изражавају, богате лексички фонд, читају, јер, како рече директор, „нема бољег начина да учиш језик него да читаш добре писце“. Може ли школа сама да одговори таквим очекивањима?

– Љубав према матерњем језику тре-

ба да се развија од малих ногу, од тренутка када дете почне да усађа језик, да говори. Важну улогу у томе имају родитељи, шири породица, пријатељи, окружење, медији. Када дође у школу, ми наставници то треба да надоградимо. Али, тешко је то остварити, ако нема добрих темеља – каже Весна Црепуљаревић.

Суђећи по многобројним наградама које ученици Филолошке гимназије освојају, о којима је говорила Јована Илић, рекло би се да је у овој школи све „мед и млеко“. Ипак, наши саговорници указују и на неке појаве у настави, када ученици помало занемарују матерњи језик. Весна Црепуљаревић напомиње да се дешава да обавезну лектуру, кад је реч о страним ауторима, читају не у преводу на српски језик, већ изворно, на језику на ком је књига написана (најчешће на енглеском). Кажу да им је то занимљивије и већи изазов. Међутим, понекад имају проблем да се о ономе што су прочитали изразе на српском. То се, према речима Јоване Илић, дешава и на часовима француског језика, када преводите текст са француског на српски. Кад се нађу у ситуацији да бирају између стране речи, која је присутна у нашем језику и, рецимо, одличном синониму на српском језику за ту реч – они не могу да се сете српске речи. Онда траже помоћ наставника. Међутим, да би научили и разумели страни језик, професорке језика и књижевности истичу да прво морају добро да познају матерњи језик.

Када је реч о утицају енглеског је-

зика на српски, наши саговорници напомињу да је то глобални проблем. Енглески језик продире у све језике и угрожава њихов идентитет. Многи језици тако нестају, поготово малих заједница. Др Бабић сматра да је прожимање језика неопходност. И српски језик је настајао и растао тако што се мешао са другим језицима. Проблем настаје када страни језик улази у матерњи, у сферу практичне, свакодневне примене. На пример, када млади користе речи које „парају слух“, као што су даунлодовати, лајковати, хејтовати... Мада су то ружне речи, можда оне морају постојати, каже директор, јер се наш језик није нашао да створи друге изразе.

Директор Филолошке гимназије упозорава да се данас у свету проучавање језика потискује на рачун популарнијих наука, пре свега оних из круга ИТ технологија, као и физике, математике, а заборавља се помало да је темељ европске науке – проучавање језика. Прва три предмета у систему школства, ако тако

може да се назове, била су филолошка – реторика, граматика и поетика.

– Бављење језиком није магла, како се то данас неретко представља... Проучавање језика је проучавање човека. То је темељ сваке културе. Верујем да ће се то клатно брзо вратити и да ће човечанство, као целина, и човек као појединац увидети да нема живота у свој његовој лепоти, пуноћи, ако се одваја од филолошких наука, ако их занемарује и баца на маргину – закључује Душко Бабић.

Светлана Илијић